

Me too

1-12-2017 *De vragen hieronder zijn van een journalist van het Reformatorisch Dagblad. Wereldwijd is er een beweging ontstaan – Metoo - waarin vrouwen (en soms mannen) openlijk aangeven dat ze ooit seksueel geïntimideerd zijn. Daders worden aan de schandpaal vastgezet. Dit is begonnen in de filmwereld van Hollywood.*

- Hoe beoordeel je de huidige aandacht voor mannen (die grensoverschrijdend gedrag vertonen) in de discussie over #metoo?

Ontwikkelingen in een cultuur zijn vaak golfbewegingen. Na de seksuele revolutie van de jaren zestig en zeventig, die brak met de officiële strakkere moraal, zien we toch weer een bescheiden herwaardering van seksuele voorzichtigheid. Eerst kwam er vanaf de negentiger jaren een hernieuwd taboe op seks met kinderen. In deze eeuw horen we ook protest tegen vrouwenuitbuiting in de prostitutie, al is dat nog een klein geluid. Er is veel aandacht voor grensoverschrijdend gedrag tegenover minderjarigen en dat breidt zich nu ineens als een olievlek uit in de me-too campagne. De uitbreiding hierin is dat het niet alleen om minderjarigen gaat, maar ook om vrouwen in het algemeen en ook om mannen die seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben ondergaan. De wortel van deze nieuwe 'preutsheid' zit, denk ik, in het feminisme. Een golfbeweging is tegelijkertijd een doorgaande beweging. De seksuele revolutie bracht vrijheid met zich mee, vooral voor vrouwen (mannen namen de vrijheid altijd al), maar nog steeds niet genoeg voor vrouwen of mensen in een afhankelijke positie. Vrouwen worden te vaak meegesleept door het dwingende gedrag van mannen, onder het mom van 'moet kunnen'. Seksuele intimidatie en seksueel misbruik is van alle tijden. In sommige culturen is het nog veel erger dan in de Westerse. Vrouwen ontdekken dat de seksuele vrijheid vooral mannen – in het bijzonder mannen met macht – in de kaart kan spelen. Wat is de winst van de seksuele vrijheid als je als vrouw nog steeds niet veilig over straat kan gaan of als fotomodel tegen je zin als lustobject behandeld wordt door de fotografen? Wat is de winst van de seksuele vrijheid als een gehandicapte jongere een verhoogde kans heeft om seksueel misbruikt te worden door een groepsleider? Vrouwen moeten op hun werk anno 2017 nog steeds dubbelzinnige opmerkingen aanhoren. Jonge, (meestal) vrouwelijke verpleegkundigen kunnen daar veel voorbeelden van geven.¹

- Op welke terreinen zie je de grootste risico's voor grensoverschrijdend gedrag door mannen? (bijvoorbeeld werkvloer, pastorale relaties, of ...)

Seksueel grensoverschrijdend gedrag vindt altijd plaats in ongelijke relaties, waarbij de fysiek sterkere of machtigere of oudere persoon de minder sterke, machtige of jongere persoon dwingt of verleidt tot het verrichten van of ondergaan van seksuele handelingen. Een schoolvoorbeeld: de Amerikaanse president Clinton beweegt een stagiaire van het Witte Huis tot seksuele

¹ Aldus het blad NURSE, december 2017. De helft van de verpleegkundigen heeft te maken met seksuele intimidatie van patiënten. Een groot percentage daarvan bestaat uit vervelende opmerkingen, een bijna net zo groot percentage uit handtastelijkheden (vaak zogenaamd per ongeluk) en een klein percentage uit seksueel geweld (bijvoorbeeld stevig vastpakken en tegelijk gore opmerkingen maken).

handelingen (1995-1996).² De Franse presidentskandidaat Strauss-Kahn ging veel grenzen over bij een kamermeisje in een hotel in New York (2011).³ Deze voorbeelden halen de krant, maar staan symbool voor de vele misdragingen van mannen tegenover vrouwen. Soms beperken de intimidaties en dubbelzinnigheden zich tot woorden. Zulke situaties komen overal voor, het vaakst in families of gezinnen. In pastorale of andere hulpverleningsrelaties komt het ook voor. In het één op één contact is er de kans dat een formele relatie informele trekken krijgt. Dat is onprofessioneel handelen van een pastor of hulpverlener en dom en misleidend als hij er zelfs bewust op uit is. Het slachtoffer komt daar meestal te laat achter.

- Waar eindigt een spontane omgang van een man met bijvoorbeeld een vrouwelijke collega, studente of gemeentelid en begint grensoverschrijdend gedrag?

Spontaniteit moet ophouden waar die door de ander niet gewaardeerd wordt. Er zijn daarbij twee lastige punten: mensen in een afhankelijk positie durven niet makkelijk een grens aan te geven. Als je op een carrierestap hoopt, zeg je dan tegen je manager dat hij moet ophouden met je 'spontaan' aan te raken in het voorbijgaan? Het lastige is ook dat spontaniteit afhankelijk is van de gegroeide relatie of van de culturele gewoonten of groepscultuur. In de ene cultuur geven mensen elkaar sneller een knuffel dan in de andere. Spontaniteit moet altijd achterwege blijven als iemand met opzet een grens opzoekt die niet overschreden mag worden vanuit goed fatsoen of vanuit gehoorzaamheid aan de wet of aan Gods gebod. Het lijkt spannend om die grens op te zoeken, maar is gewoon fout.

- Zijn christenmannen zich voldoende bewust van de gevaren/risico's?

Zolang het woord 'christen' aan 'man' vooraf gaat, zal iemand zich bewust zijn van de risico's van het toegeven aan verkeerde begeerten. De praktijk is dat 'man' in veel gevallen voorafgaat aan 'christen'. Dan kunnen er uitglijders komen: seksverslaving, grensoverschrijdend gedrag. Christelijke mannen beheersen zichzelf niet beter dan niet christelijke mannen.

- In hoeverre heeft dit aandacht op bijvoorbeeld de CHE?

In verschillende opleidingen wordt adequaat aandacht geschonken aan seksuele thema's. Dat is met het oog op het beroep. Maar ook gericht op de studenten zelf. Hoe ontwikkelen zij zich op seksueel gebied? Belangrijke thema's zijn: hoe bewaak je je eigen grenzen (te vaak niet het sterke punt van vrouwen) en hoe respecteer je de grenzen van anderen (te vaak niet het sterke punt van mannen)? Seksualiteit en intimiteit is ook een thema. Al dat grensoverschrijdende gedrag heeft helemaal niks te maken met de door God geschonken verbinding tussen intieme liefde en seksualiteit. Gelukkig zeggen

² Zie https://www.ted.com/talks/monica_lewinsky_the_price_of_shame Monica Lewinsky probeert wat ze geleerd heeft van haar ervaringen door te geven aan het grote publiek.

³ Hij verspeelde daarmee zijn kandidatuur. Bedenk wel dat dit gedrag voor machtige mannen altijd normaal geweest is. In onze tijd komen ze er niet meer mee weg. Denk ook aan Jeffrey Epstein (en in zijn kielzog prins Andrew van Engeland. [Jeffrey Epstein - Wikipedia](#)) Mensen van adel hebben eeuwenlang vanzelfsprekend hun gang kunnen gaan met meisjes, jongens en vrouwen. Die tijd lijkt nu voorbij.

nog veel studenten dat ze weten dat de bedding daarvoor het huwelijk is. Overigens is seksueel grensoverschrijdend gedrag bij studenten vaak gekoppeld aan alcoholgebruik. Op een feestavondje waarbij zowel jongens als meisjes net iets te veel alcohol drinken vervaagt het besef van grenzen.

- Van welke Bijbelse leidraad op dit vlak zouden mannen zich vooral bewust moeten zijn? Hoe ga je daar persoonlijk in de praktijk mee om?

Mannen moeten hun handen en hun ogen 'thuishouden'. Ze hoeven niet krampachtig te leven. Samenwerken met een leuke collega is samenwerken met een leuke collega. Daarvoor hoeven ze niet weg te vluchten. Maar als ze de macht van verleiding ervaren, is het woord van Jezus van toepassing uit Mattheus 18:7-9. Als je tot zonde verleid wordt, grijp dan actief in, al moet je er een lichaamsdeel voor amputeren! In de praktijk betekent dat dat je werk dat je tot zonde verleidt, opgeeft. Of dat je een relatie waarin grensoverschrijdend gedrag dreigt, op een laag pitje zet.

Toen ik op de middelbare school werkte zei een collega een keer, toen het gesprek ging over het in acht nemen van grenzen tegenover leerlingen: 'Raak ze niet aan, raak ze niet aan, niet om te stelen en niet om te slaan!' Dit is een prachtig uitgangspunt voor alle mensen in ongelijkwaardige relaties.

- Christenmannen die te ver gingen, zeggen nogal snel: Ja, maar ze was ook zo uitdagend gekleed of haar gedrag was verleidelijk. Herken je dit, of niet?

Bijna iedere dader van seksuele intimidatie zal zich als slachtoffer presenteren of zichzelf op een andere manier rechtvaardigen. 'Ik kon er niets aan doen, want...' Dat is de manier om onder de eigen verantwoordelijkheid uit te komen. Koning David is een uitzondering als hij, blijkens Psalm 51 wel alleen zichzelf de schuld geeft van het overspel met Bathseba. Het is wonderlijk: veel machtige mannen doen ineens zielig als ze betrappt worden op hun zonden. 'Ik ben verleid geworden...' is ook een onzin-argument. Als er een fiets niet op slot gezet is, is dat nog geen reden om die fiets te stelen. Ieder houdt zijn eigen verantwoordelijkheid om zich correct te gedragen, zelfs als een ander je (on)bewust tot zonde verleidt. In dat laatste geval moet een man ook gewoon professioneel handelen. Als een man merkt dat een cliënt, leerling, collega of wie dan ook écht 'ergens op uit' is, moet hij dat ter sprake brengen en de relatie stopzetten of wijzigen. Die uitdagende kleding is overigens een stokpaardje van gelovig-orthodoxe mannen: joden, moslims en christenen. Daarom moeten vrouwen in die kringen, om de mannen tegen verleiding te beschermen, hun lichaam zoveel mogelijk bedekken. Alsof dat helpt tegen verleiding.⁴ Schijn bedriegt, in alle kringen.

- Hoe verklaar je het dat sommige overtuigde christenen er (langdurig) een dubbele moraal op nahouden (en eigen overschrijdend gedrag vergoelijken of bagatelliseren)?

⁴ In de 19^e eeuw kleepte men zich om te prikkelen, in de 20^e eeuw ontkleepte men zich om te prikkelen. Het kan alletwee. De hoepeljurken van de 19^e eeuw bedekten het hele lichaam van een vrouw maar accentueerden ook het onderlichaam en werden mede daardoor als verleidelijk ervaren. Bovendien: hoe meer kleding vrouwen dragen, des te minder bloot oppervlak is nodig om te verleiden. Pieter Stastok, in 'De camera obscura' van Hildebrand, raakte al de kluts kwijt bij het zien van een blote vrouwenhiel.

Die dubbele moraal is in de kern het probleem van mannen die met een engel willen trouwen maar intussen naar hoeren kijken.⁵ Zo zeiden ze het vroeger. Je kan het ook zo zeggen: het is het probleem van mannen die boos worden als hun vrouw of dochter zich mooi maakt en in hun ogen zich uitdagend gedraagt of kleedt. Maar ondertussen zijn ze zelf pornoverslaafd. Laat ik dit zeggen van een dubbele moraal: een gevoel van schaamte is een groot goed. Schaamte werkt als een barrière als iemand de fout in kan gaan. Als een man een dubbelzinnige opmerking zou kunnen maken, zou hij uit schaamte die opmerking voor zich kunnen houden. Prima. Hij is bang om vanwege die mogelijke opmerking ineens anders beoordeeld te worden en buiten de groepsmoraal te vallen. Mensen zonder schaamtegevoel doen rare dingen. Maar: schaamte werkt averechts als iemand toch de fout ingegaan is. Dan werkt de barrière omgekeerd. Dan belemmert schaamte hem om te biechten. Vervolgens ontstaat een dubbel leven. Dat geeft een ongelukkig gevoel en juist dat leidt weer tot fout gedrag, nieuwe schaamte en nieuw zwijgen. Dat kan jaren duren. Mensen houden het op de been door inderdaad voortdurend tegen zichzelf te zeggen dat het allemaal wel meevalt. Of ze worstelen er in het gebed mee met God met de valse hoop dat Hij voor een oplossing zal zorgen. Die oplossing ligt in het zelf nemen van verantwoordelijkheid voor eigen foute keuzes.

- Hoe valt dit te doorbreken/voorkomen?

Een dubbele moraal is niet te voorkomen in kringen met een grote groepsdruk en een hoge heilighedeis. Als normen opgelegd worden en mensen bij de groep willen blijven horen en toch zichzelf bijvoorbeeld seksuele vrijheden permitteren, moeten ze dat wel stiekem doen. In een vrijheid-blijheid omgeving doet ieder wat hij wil en is men in openheid aan het zondigen. Daar zijn mensen hun eigen norm. De Heere Jezus riep zondaren op tot bekering, maar ook de farizeeërs. Die laatsten waren orthodox, maar hielden er soms een dubbele moraal op na. Ze leken op mooi gepleisterde graven: van buiten wit en van binnen zwart. Overigens is niet ieder mens even vatbaar voor een dubbele moraal. Het heeft ook met het karakter van iemand te maken.

- Wat heeft 'zelfbeheersing' als vrucht van de Geest ons in dit verband te zeggen? Wat is er nodig om als christen rein te leven, eventuele verleidingen te verstaan, jezelf te beheersen?

'Zelfbeheersing' is een beeld uit de sportwereld. Om de eerste prijs te behalen moet iemand trainen en zichzelf allerlei geneugten ontzeggen. Paulus gebruikt dat (bijvoorbeeld in 1 Kor. 9) als voorbeeld voor het leven van een gelovige. Die mag van zijn buik (= eten, drinken, seksualiteit) geen afgod maken. Epicurus, een Griekse filosoof, zei: 'het hoogste doel van het leven is: genieten. Maar het toppunt van genieten is: matigheid.' Met de tweede helft kon Paulus instemmen. Matigheid is een andere vertaling voor 'zelfbeheersing'. Juist zelfbeheersing maakt genieten mogelijk. Als mannen zichzelf beheersen in de omgang met vrouwen (en andersom) blijft de onderlinge band inspirerend. Zelfbeheersing is een onderdeel van de vrucht van de Geest (Gal. 5:23). Het is dus een geschenk. Maar: wat God geeft, vraagt Hij ook. De gave is de opgave. Dat geldt ook van

⁵ Dit heet ook het Venus-Madonna complex. Mannen dromen van Venus maar hun eigen vrouw en dochters moeten als Madonna (de maagd Maria) zijn.

heilig leven. God gebiedt dat om ons niet gemakzuchtig te maken. Hij schenkt het om ons niet moedeloos te maken.

- Is er in evangelische kring meer aandacht voor dit thema dan in reformatorische kring (denk aan boeken als "Als mannen de verleiding weerstaan. Rein leven in een onreine wereld" van Bill Perkins, of "Gevecht van iedere man" van Stephen Arterburn). En zo ja, hoe verklaar je dit?

In reformatorische kring is wel (beperkte) aandacht voor misstanden op seksueel gebied in de persoonlijke levenssfeer. Denk maar aan de waarde die gehecht wordt aan nette, bedekkende kleding. Er wordt ook gewaarschuwd tegen seksverslaving, ook vanaf de preekstoel. Dat gebeurt dan wel in bedekte termen. ('Waar kijkt u naar op uw PC, kan de Heere meekijken?') Over seksualiteit wordt weinig geschreven. Er is in eigen kring (behalve in hulpverlenersland) weinig positieve aandacht voor seksualiteit. Het is angst voor het onderwerp. Het blijft ook een moeilijk thema om te bespreken in de opvoeding. Scholen doen er wel het een en ander aan. Seksualiteit zit nog teveel in de taboesfeer. Het rare is dat dingen die je niet bespreekt intussen heel erg aanwezig kunnen zijn. Juist daardoor kweek je ook een voedingsbodem voor stiekem gedrag.

- Wat is de belangrijkste les die je voor christenmannen trekt uit de #metoo-discussie?

1. Let op jezelf! Heiligheid en veiligheid hebben alles met elkaar te maken. Als ik heilig leef, zullen anderen zich bij mij veilig voelen. Dat geeft zoveel ontspanning in alle relaties!
2. Let op anderen. Kijk niet weg als anderen de fout ingaan. Dat is te vaak gebeurd, waardoor slachtoffers in de kou staan.
3. Vergoelijk seksueel grensoverschrijdend gedrag nooit, niet van jezelf, niet van anderen. De schade die erdoor wordt aangericht is groot.